

A literatura de fins do século XX e comezos do XXI

Índice de contidos:

12.1. Introducción. Panorama social

12.2. A poesía

12.2.1. Temas máis destacados

12.2.2. Autores e autoras dos 80 e dos 90

12.2.3. Poetas e tendencias actuais máis relevantes

12.3. A prosa

12.3.1. Temas máis destacados

12.3.2. Autores e autoras dos 80 e dos 90

12.3.3. Prosistas e tendencias actuais máis relevantes

12.4. O teatro

12.4.1. O teatro dos 80 e dos 90

12.4.2. Dramaturgos, tendencias e compañías actuais máis relevantes

12.1. Introducción. Panorama social

Tradicionalmente se sitúa o ano 1975, data da morte do ditador Franco, como o comezo dunha importante serie de transformacións políticas, sociais e culturais que van propiciar unha nova etapa para Galicia, é o inicio dun imparable salto cara adiante no proceso de recuperación do tempo perdido en case corenta anos de marxinación e de falta de liberdades. Estes cambios tamén van afectar de maneira moi notable á Literatura galega.

Outro feito decisivo foi a aprobación da Lei de Normalización Lingüística (1983) que serviu para que se xeneralizase a introdución da lingua galega en todos os niveis do ensino. Isto supuxo que a partir dese momento novas xeracións de mozos e mozas tivesen maior grao de uso e dominio da lingua culta e a conseguinte capacidade de acceder ao discurso literario. Foron tamén os anos oitenta un tempo de gran vitalidade social no eido da cultura que, entre outras

manifestacións, implicou o crecemento e a transformación da industria editorial coa aparición de editoriais novas e a consolidación das xa existentes. Disto derivouse un considerable aumento dos libros editados ao ano e a aparición dunha oferta variada: novela, poesía, relato curto, ensaio...Dentro desta oferta variada, é necesario salientar o crecemento e a importancia que adquiriu nestes anos a Literatura Infantil e Xuvenil que na actualidade é un dos sectores máis vigorosos tanto en número de títulos e autores como en calidade da obra publicada.

Tamén é interesante ter en conta a aparición de numerosos Premios literarios, moitos deles promovidos desde as Institucións, que serviron para dar a coñecer aos novos escritores e escritoras e para potenciar a diversificación dos xéneros literarios. Entre estes Premios podemos citar os seguintes: O Premio Modesto R. Figueiredo de narracións curtas, que se iniciou no ano 1976; o Premio Blanco Amor de novela (1981); o Premio Xerais (1984); o Premio Merlín de literatura infantil (1985); o Premio

O Barco de Vapor de literatura infantil (1985); o Premio Esquíu de poesía (1980); o Premio Álvaro Cunqueiro...

Nesta época, os escritores e escritoras galegos non só tiveron oportunidade de publicar a súa obra en Galicia, senón que tamén se teñen proxectado ao exterior como o demostran o incremento das traducións a outras linguas e a consecución de importantes premios de ámbito estatal e mesmo internacional.

Vexamos un exemplo dalgúns escritores premiados: Imos facer unha breve análise da produción literaria destes anos tendo en conta que a gran maioría dos autores e autoras aos que nos imos referir son na actualidade escritores en activo, co que necesariamente só poderemos considerar a obra realizada ata o momento.

Ano	Autor	Premio
1981	Luís G. Tosar	Premios Esquíu e Losada Diéguez por <i>A caneiño cheo</i>
1984	Alfredo Conde	Premio Nacional de Literatura e Premio da Crítica Española polo libro <i>Xa vai o griffón no vento</i>
1986	Paco Martín	Premio Nacional de Literatura Infantil polo libro <i>Das cousas de Ramón Lamote</i>
1990	Agustín Fernández Paz	Premio Lazarillo polo libro <i>Contos por palabras</i>
1993	Darío Xohán Cabana	Premio O Barco de Vapor polo libro <i>O castrón de ouro</i>
1995	Xabier P. Docampo	Premio Nacional de Literatura Infantil co libro <i>Cando petan na porta pola noite</i>
1995	Manuel Rivas	Premio Nacional de Literatura co libro <i>Que me queres, amor?</i>
1996	Fina Casalderrey	Premio Nacional de Literatura Infantil co libro <i>O misterio dos fillos de Lúa</i>
1997	Manuel Lourenzo	Premio Nacional co texto teatral <i>Veladas indecentes</i>
1998	Antonio García Teijeiro	Premio Pier Paolo Vergherio polo poemario <i>Na fogueira dos versos</i>
1999	Marilar Aleixandre	Premio Lazarillo, polo libro <i>A banda sen futuro</i>

Tamén é necesario dicir que será o paso do tempo quen se encargue de facer unha valoración máis precisa e obxectiva da que agora nos é posible establecer dado o inmediato da época que estamos considerando.

12.2. A poesía

Os anos que van de 1976 a 1980 caracterízanse na poesía galega por consolidar un cambio de rumbo que fundamentalmente consiste no abandono da temática cívico-social predominante nos poetas da xeración anterior e na aparición de temas novos marcados polo intimismo e o sentimentalismo.

No ano 1976 apareceu o poemario *Con pólvora e magnolias* de Xosé Luís Méndez Ferrín, libro que é considerado pola crítica como precursor destes cambios e ao que se lle concede importante repercusión na poesía da época. Tamén é notable o maxisterio que sobre estes novos poetas exercen autores que en xeracións anteriores quedaran en segundo plano, tapados pola poética de contido social: Álvaro Cunqueiro, Luís Pimentel, Manuel Antonio, Aquilino Iglesia Alvariño...

Son estes anos nos que xorden numerosos colectivos de expresión poética como o chamado Cravo fondo fundado en Santiago en 1977 e do que formaron parte Ramiro

Fonte, Xesús Rábade Paredes, Xavier Rodríguez Barrio, Xulio L. Valcárcel, Xesús M. Valcárcel, Fiz Vegara Vilariño e Helena Villar Janeiro.

En Santiago créase tamén o colectivo Alén, apadriñado por Ricardo Carballo Calero.

En Madrid fórmase o grupo Loia no que se integraron escritores como Manuel Rivas e Lois Pereiro, e artistas plásticos como Reimundo Patiño ou Menchu Lamas.

En 1975 créase en Vigo o grupo Rompente arredor de Antón Reixa e Alberto Avendaño, que amosan a súa produción artística en numerosos recitais nos que integran imaxe, música e palabra, nunha concepción vangardista con influencias do pop.

Tamén hai que destacar a aparición dos premios literarios dos que foi pioneira a Sociedade Cultural O Facho que empezou a convocatoria dun Concurso Nacional de Poesía no ano 1978 e no que figurarían autores que posteriormente se perfilarían como os máis interesantes do panorama poético: Manuel Rivas, Víctor Vaqueiro, Pilar Pallarés, M.A. Fernán-Vello, Lois Pereiro,... Tamén cómpre facer mención do Premio Esquíu que se vén convocando pola Sociedade de Cultura Valle-Inclán de Ferrol desde o ano da súa institución, 1980, e no que se deron a coñecer un feixe de escritores novos.

Para falar da produción poética en Galicia a partir de 1980, adóitase establecer dous grupos: A Xeración dos 80, e Xeración dos 90.

12.2.1. Temas máis destacados

Mencionamos xa na sección 11 que o texto que se adoita tomar como referencia do tránsito cara á nosa lírica actual é *Con pólvora e magnolias* (1976) de Xosé Luís Méndez Ferrín.

Os trazos máis relevantes da poesía galega das últimas décadas pódense sintetizar así:

O estilo	- <i>Cóidase especialmente o emprego da lingua</i> , evitando incorreccións e deturpacións que foran frecuentes en épocas anteriores. - <i>Intenta redescubrirse a dimensión estética do idioma</i> , a través, por exemplo, da renovación léxica ou da busca de novos procedementos técnicos.
Os temas	- <i>Ensánchanse as posibilidades temáticas</i> . Ademais de contidos xa instalados na nosa tradición como o amor, a morte ou a reivindicación social, afloran outros como o erotismo, a reivindicación feminista, a reflexión sobre a propia poesía...
As influencias	- <i>Combinase tradición e modernidade</i> . Así, as débedas destes poetas van desde o recoñecemento aos trobadores, Camões ou Dante, ata conexións con mestres deste século como Manuel Antonio, Cunqueiro, Virginia Woolf ou T. S. Eliot. - Apréciase un gusto xeral polo <i>culturalismo</i> , é dicir, por incluír nos poemas todo tipo de referencias culturais: literarias, cinematográficas, musicais...

Son moitos os poetas que poderíamos citar do panorama da nosa lírica actual. Entre eles están, por exemplo, Claudio Rodríguez Fer, Ramiro Fonte, Pilar Pallarés, Miguel Anxo Fernán-Vello... Ou outros máis novos como Miro Villar, Olga Novo, Yolanda Castaño...

Pero tamén algúns autores destacaron agrupados en colectivos poéticos. Entre estes colectivos, un dos máis importantes foi **Rompente**:

Este grupo poético vigués mantívose activo entre os anos 1976 e 1983 e os seus compoñentes principais foron Antón Reixa, Manuel M. Romón e Alberto Avendaño. Aínda que publicaron algunhas obras de carácter individual, as máis representativas son, se cadra, as de autoría colectiva: *O silabario da turbina* (1978) ou *A dama que fala* (1983).

O seu labor poético partía dunha **orientación rupturista**.

- Respecto dos **temas**, búscase a superación do discurso poético anterior, incorporando a cultura urbana e de masas ao texto, dun xeito lúdico, crítico e irreverente.

- Na **forma**, tamén apostaron pola renovación, tanto no deseño do libro (o texto aparece arreo con disposicións non convencionais ou combinado coa colaxe, co debuxo ou co cómic), como na propia concepción da actividade creativa (impúlsase a interacción da lírica con outras expresións artísticas: a música, a pintura, o vídeo...).

12.2.2. Autores e autoras dos 80 e dos 90

Vincúlanse a esta etapa os nomes de poetas como Xavier Rodríguez Baixeras, Xosé María Álvarez Cáccamo, Xavier Seoane, Miguel Anxo Fernán-Vello, Xulio Valcárcel, Ramiro Fonte, Pilar Pallarés, Manuel Forcadela, Manuel Rivas, Claudio Rodríguez Fer, Román Raña, Paulino Vázquez, Darío Xohán Cabana, Alfonso Pexegueiro, Víctor Vaqueiro, Luís González Tosar, entre outros.

Ademais da recoñecida calidade da produción poética destes autores e da súa coincidencia en publicacións colectivas e certames, algúns trazos que os definen como grupo xeracional, sinalados pola profesora Dolores Vilavedra, son os seguintes: En primeiro lugar o culturalismo con numerosos referencias musicais, pictóricas, filosóficas e literarias que supoñen unha importante transformación do discurso poético galego. Isto implica coñecemento e asimilación da tradición literaria galega e universal e un intenso labor de investigación e experimentación idiomática. Amosan tamén unha extrema preocupación polos aspectos formais tanto métricos coma estruturais, rítmicos e retóricos. Os temas máis frecuentemente tratados son o amor na súa dimensión erótico sensual, o paso do tempo, a morte, a visión cósmica da natureza.

Algúns nomes:

Luís González Tosar (Bos Aires, 1952) é un activo participante nos movementos políticos e culturais da década de 1970. Revelouse como poeta con *A caneiño cheo* (1981), obra que recibiu o eloxio unánime da crítica e os premios Esquío e Losada Diéguez; *Remol das travesías* (1989), *Madeira do meu canto* (1998), *Invocación dun tempo* (2001) e *Estúrdiga materia* (2008) son outras das súas obras. Publicou tamén *Estación marítima* (1996), conxunto de relatos sobre a diáspora galega.

Claudio Rodríguez Fer (Lugo, 1956)

Licenciado en Filoloxía Hispánica, exerceu durante un tempo como profesor nun instituto de Lugo e na actualidade faino na Universidade de Santiago de Compostela. Ademais de notable poeta, Rodríguez Fer é un rigoroso ensaísta e crítico literario.

•Produción poética

De entre a súa abundante obra poética destacamos estes títulos.

Obra	Ano
<i>Poemas de amor sen morte</i>	1979
<i>Tigres de tenrura</i>	1981
<i>Cinepoemas</i>	1983
<i>Historia da lúa</i>	1984
<i>Lugo Blues</i>	1987
<i>A unha muller descoñecida</i>	1997

A obra de Rodríguez Fer adoita ser agrupada en dúas series segundo apareza ou non o contido erótico-amoroso como elemento central.

Poemas de amor sen morte, *Tigres de tenrura* ou *Historia da Lúa* son algunhas das súas obras dominadas pola temática erótica. O autor lugués apoia esta temática nunha ampla gama de recursos poéticos que dotan ás súas pezas dunha sensualidade formal inconfundible: a sonoridade dos versos, o coidado da musicalidade e o ritmo...

Noutras obras, Rodríguez Fer orientou a súa voz cara a temas moi diversos: desde a visión persoal da súa cidade natal, en *Lugo Blues*; até as homenaxes aos filmes e ás estrelas cinematográficas que o marcaron durante a súa mocidade, en *Cinepoemas*.

Ramiro Fonte (Pontedeume, 1957/ Barcelona, 2008)

Estudou Filosofía e Letras en Compostela, profesor de Lingua e Literatura Galegas e autor de varios estudos sobre senlleiros poetas galegos. Na súa mocidade participou activamente no labor do grupo Cravo Fondo, aínda que axiña comezaría a súa produción en solitario. Unha produción abundante e pola que xa recibiu numerosos premios: Premio Esquío, Premio da Crítica...

•Produción poética

Entre os seus títulos máis representativos destacamos os seguintes.

Obra	Ano
<i>As cidades da nada</i>	1983
<i>Designium</i>	1984
<i>Pasa un segredo</i>	1988
<i>Adeus norte</i>	1991
<i>Luz do mediodía</i>	1995
<i>Capitán Inverno</i>	1999

Ramiro Fonte ofrece unha voz poética moi persoal que podería sintetizarse nos seguintes trazos:

- Busca a **poesía esencial**; é dicir, presta especial atención ao coidado da forma, pero exenta de ornamentos.
- Gusta de empregar **símbolos** tirados da tradición literaria: o mar, a viaxe, o outono, as aves, o río...

- Ten preferencia por certos **eixos temáticos**: o tránsito cara á morte, a infancia, a conciencia do tempo pasado...

Pilar Pallarés (Culleredo, A Coruña, 1957)

Esta autora ten publicado ata o momento só tres volumes poéticos, se ben as súas colaboracións en revistas e xornais son moi abundantes desde moi nova. Dedicada profesionalmente ao ensino da lingua e a literatura galegas, Pilar Pallarés é unha das máis representativas voces femininas da nosa lírica actual. Feito que se manifesta, por exemplo, nos importantes premios acadados: Premio O Facho, Premio Esquío, Premio da Crítica...

•Produción poética

Obra	Ano
<i>Entre lusco e fusco</i>	1980
<i>Sétima soidade</i>	1984
<i>Livro das devoracións</i>	1996

Na súa primeira obra, *Entre lusco e fusco*, Pilar Pallarés alterna o ton intimista cunha **visión social e reivindicativa**, herdeira da poesía dos anos 60 e 70. Esta última orientación faise explícita nalgunhas das súas pezas.

Nas obras posteriores, a súa voz poética decántase claramente polo **intimismo** e a reflexión sobre o amor, cun amplo abano de posibilidades: o transcórrese da vida cotiá, a procura do amor, a dor pola ausencia do amado, a soidade...

Entre os **trazos formais** presentes na súa produción, son dous os que destacan: por unha banda, *o coidado exquisito da lingua*; e por outra, a *economía de medios expresivos* que a leva a prescindir de artificios retóricos que difuminen a súa mensaxe.

12.2.3. Poetas e tendencias actuais máis relevantes

A comezos da década dos 90 prodúcese un relevo xeracional que permite falar dun novo panorama poético. Un trazo común destes novos autores é o relativo ao coñecemento da lingua, xa que por idade todos eles cursaron as materias de lingua e literatura galegas nos seus estudos secundarios e moitos deles mesmo son licenciados en Filoloxía galega. Isto supón un habelencioso manexo da lingua por parte destes creadores.

Por outra banda, nestes anos aparecen novos certames de creación poética que lle dan un novo pulo ao xénero lírico que quedara relativamente marxinado polo protagonismo da narrativa: en 1988 convócase por primeira vez o Premio Leliadoura, en 1990 o González Garcés, en 1992 o Espiral Maior, etc.

Os autores e autoras desta xeración buscan establecer novas canles de comunicación co seu público, polo que son frecuentes os recitais, ou happenings, que mesturan a palabra coa música e as imaxes e que saen dos espazos convencionais para facerse en lugares públicos como pubs ou festas populares.

Estes novos autores reclaman unha poesía que participe na marcha cultural da sociedade polo que propician as relacións entre os poemas e os restantes discursos sociais. Apréciase neles unha volta á poesía cívica que fora rexeitada pola xeración anterior, polo que algúns críticos falan de “Nova poesía comprometida”, tendo en conta o compromiso de moitos destes autores con causas como o ecoloxismo, o antimilitarismo, o feminismo, a defensa das minorías, etc.

Outra preocupación deste grupo é a de achegar a poesía a toda clase de públicos eliminando o seu carácter elitista e minoritario. Isto tradúcese na busca dunha maior claridade e nun certo prosaísmo dos poemas que prescinden dos elementos tradicionalmente líricos para conservar fundamentalmente a expresividade das imaxes e o valor simbólico da palabra. A partir destes trazos comúns, a crítica especializada distingue varias rutas que imos resumir aquí:

A poesía da muller:

A construción dun discurso feminino, con protagonismo das mulleres de diversas idades. Neste grupo estarían escritoras como:

María Xosé Queizán. Publica a súa obra moi tarde. Ao longo dela reflexiona sobre a palabra como forma de poder, en *Metáfora da metáfora* (1991), mergúllase en novas experiencias amorosas, en *Despertar das amantes* (1993), e reflexiona sobre o destino e a vida, en *Fóra de min* (1994).

Chus Pato. A súa poesía, por veces críptica, apunta cara á denuncia social e a recreación dunha futurible nación en que as mulleres recuperen o protagonismo perdido. Estes postulados combínaos cun fondo culturalismo e cunha transgresión sintáctica do verso convencional. En 1991 publica *Urania*, máis tarde *Heloísa* (1994), *Fascinio* (1995), *Nínive e A ponte das poldras* (1996) e *m-Talá* (2000).

Olga Novo. Trata o tema amoroso cunha perspectiva feminina e instintiva. A etnicidade e as orixes, cosmovisión do amor en comunión coa terra, o pasado e o vivido, son mostras dunha poesía íntima de fonda raizame lírica. Os seus libros son: *A teta sobre o sol* (1996), *Nós nus* (1997), *Magnolia* (2001) e *A cousa vermella* (2004).

Destacan outros nomes como Ana Romani, Marta Dacosta, Emma Couceiro, Yolanda Castaño, Luísa Castro, Marilar Aleixandre, entre outras.

A poesía cotiá:

Un segundo grupo estaría formado polos poetas que fan poesía a partir do cotián como é o caso de:

Fran Alonso. Poeta no que a fonda reflexión se abre paso para recrear un mundo visto de xeito irónico e tenro. Publicou *Persianas, pedramol e outros nervios* (1992) e *Tortillas para os obreiros* (1996).

Emma Couceiro. A observación do común servirlle para desenvolver un mundo propio de soño. *Humidosas* (1997) é a exposición poética do dito.

Estevo Creus. A súa poesía está baseada nun profundo fondo simbólico. Este precepto lírico en Creus fai que a súa poesía resulte hermética onde a exposición e expresión de vivencias personalísimas non acaban de ser vistas de todo. Convértense en confidencias vitais e poéticas que non dan saída cara a fóra. *Poemas da cidade oculta* (1996) ou *Decrúa* (2004) son algúns dos seus libros.

Antonio R. López con poesía baseada no provocativamente sexual como (*Sucios e desexados*, 1987).

A poesía experimental:

É unha reminiscencia do vivido nos 80 co colectivo Rompente, pero nunha versión posmoderna deste movemento. Con respecto á poesía de coñecemento, dáselle maior transcendencia aos temas e ás formas.

A poesía experimental foi promovida por **Antón Reixa**, que impulsa unha **versión posmoderna do movemento Rompente**. A aparición de poemas acompañados de vídeos é exemplo da teima por **superar as condicións tradicionais do xénero**. *Historias do rock and roll* (1985), *Ringo rango* (1992) e *Viva Galicia beibe* (1994) son obras que anuncian o que logo viría con poetas como Xavier Santiago ou Carlos Solla:

Xavier Santiago. Segue o ronsel de Reixa no diálogo entre o tradicional e o moderno, na linguaxe coloquial e popular ou na aparición na súa obra do discurso audiovisual rupturista. Os temas en Santiago tamén xebran con outras posibilidades xa vistas. Estas tendencias poéticas percíbense no seu libro *Derrapa e cai* (1992), que incide no rupturismo dialéctico

Carlos Solla. Poeta nada convencional, con versos que lanzan iradas mensaxes de honestidade humana e étnica. Comeza experimentando coas posibilidades da lingua e a síntese semántica dos seus versos para ir a proxectos moito máis ambiciosos onde combina a imaxe, as disposicións figurativas (caligramas, tipogramas...) coa lingua e cun tema que percorre a súa poesía: a defensa da terra e a dignidade do pobo. Publica *Xábregos* (1999), *Mel de arañas* (2000), *Terras raras* (2001), reunidos en *Ras e tritongos* (2003), *Cerdedo in the Voyager 1* (2004), *ReGaliza e outras chuches* (2008) e *Pan prós crocodilos* (2009).

A poesía do coñecemento:

Esta poesía promove a **importancia poética dos temas** e a **depuración da forma**. Enxálzase a **experiencia vivencial**. Os metros son clásicos, remarcando o seu decadentismo nas realizacións máis tradicionais ou nas manifestacións máis minimalistas. A interpretación do universo, o coñecemento ontolóxico forman parte desta literatura de pescuda espiritual e vivencial:

Xosé Manuel Millán Otero. Gañador do Premio Eusebio Lorenzo Baleirón, propón unha poesía fundamentada na reflexión da palabra e da literatura. É autor de *Este é o tempo do sal* (1992) e *As palabras no espello* (1995).

Miro Villar. Poeta que busca o coñecemento a través da palabra poética, é coñecido pola súa tendencia a versificar seguindo as formas clásicas de xeito case sistemático. O soneto é habitual na súa poesía. A partir da forma adecúa o continente para desenvolver a reflexión poética. Publicou *Ausencias pretéritas* (1992), *42 décimas de febre* (1994) ou *Abecedario da desolación* (1997).

Martín Veiga. Hai na súa poesía unha reflexión que afonda na decadencia da poesía culturalista do momento. É autor de *Tempo van de porcelana* (1990) e *As últimas ruínas* (1994).

12.3. A prosa

12.3.1. Temas máis destacados

A narrativa deste período caracterízase pola aparición de numerosos escritores e escritoras novos, o que leva como consecuencia a un notable incremento da obra publicada. Obsérvase tamén unha marcada preferencia destes escritores pola novela longa, se ben nos últimos tempos se aprecia unha volta ao relato curto, de fonda tradición na literatura galega.

Na aparición destes novos escritores tiveron importante influencia os numerosos certames literarios, que foron aparecendo nestes anos, promovidos por diversas

institucións e entidades privadas. Entre eles podemos citar o Modesto Rodríguez Figueiredo de narrativa curta, creado pola fundación O Pedrón de Ouro en 1975; o Premio Blanco Amor de novela promovido por un consorcio de Concellos; o Premio Xerais de novela, patrocinado pola editorial que lle dá nome; o Premio Álvaro Cunqueiro, de Vigo e Mondoñedo; o Premio Torrente Ballester da Deputación da Coruña, entre outros. Nestes certames déronse a coñecer moitos dos escritores que na actualidade son xa valores consagrados da narrativa galega contemporánea.

Tamén hai que ter en conta que neste período continúan a publicar a súa obra autores pertencentes a xeracións anteriores e que están considerados os grandes mestres do xénero na actualidade. Estámonos referindo fundamentalmente a Carlos Casares e Xosé Luís Méndez Ferrín, xa citados e comentados na unidade anterior.

Outra característica salientable é a ampliación do xénero coa aparición de diversos subxéneros, o que responde en gran medida ao intento de popularizar a literatura galega achegándoa a todo tipo de lectores e facéndoa saír do reducido e elitista grupo no que se viña desenvolvendo.

Aparece así o relato policíaco, que se inaugura co libro *Crime en Compostela* de Carlos G. Reigosa, novela premiada na primeira convocatoria do Premio Xerais; o relato do oeste representado pola novela *A morte de Frank González* de Xosé Fernández Ferreiro; o relato de ciencia ficción como *Soños eléctricos* de Ramón Caride, o relato de terror do que podemos citar *Tres historias para ler á noite* de Paco Martín; o relato de amor como no caso da novela *O soño perdido de Elvira M.* de Ursula Heinze; o relato humorístico como é *As baleas de Eduardo Reinoso*, novela escrita por Alfonso Álvarez Cáccamo; relatos que sitúan o seu marco histórico nos tempos da guerra civil como *Agosto do 36* de Xosé Fernández Ferreiro e *O lapis do carpinteiro* de Manuel Rivas, etc. Existen algúns trazos comúns na narrativa máis recente:

Os autores	As obras
<ul style="list-style-type: none"> - A meirande parte naceron despois de 1950. - Comezaron a publicar narrativa a partir da década dos 80. - O seu labor creador tamén alcanza outros campos: a poesía, o xornalismo, o teatro... 	<ul style="list-style-type: none"> - Dáse unha diversificación de estilos sen precedentes, froito dunha clara vontade renovadora. - Xorden novas modalidades e temas: novela negra (ou policial), novela-crónica, novela de ciencia ficción... - En correspondencia coa diversidade de estilos e temas, os autores empregan unha rica variedade de rexistros lingüísticos.

De entre a ampla nómina de autores e autoras deste período, imos estudar máis polo miúdo a obra dalgúns deles que consideramos representativos:

12.3.2. Autores e autoras dos 80 e dos 90

Carlos G. Reigosa (Pastoriza, 1948)

Estudios a carreira de Ciencias Políticas, aínda que desde moi cedo centrou o seu labor na literatura e no xornalismo. Na actualidade reside en Madrid.

Produción narrativa

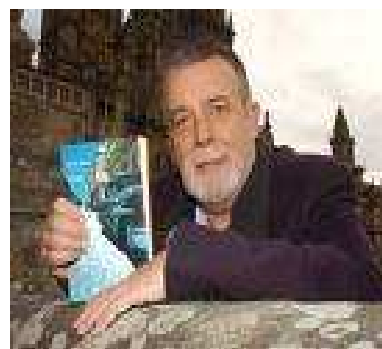
Obra	Ano	Comentario
<i>Homes tras da corda</i>	1982	Relatos
<i>Crime en Compostela</i>	1983	Novela negra (Premio Xerais)
<i>As pucharas da lembranza</i>	1986	Relatos
<i>Irmán, Rei Artur</i>	1987	Novela
<i>A guerra do tabaco</i>	1997	Novela negra

Reigosa experimentou diferentes vías narrativas. Desde as breves historias de aldea, ata a recreación do mundo artúrico medieval.

Con todo, a súa creación máis relevante foi *Crime en Compostela*. Esta obra, de grande éxito comercial, inaugurou o xénero da **novela negra** na nosa literatura. O protagonista, o detective Nivardo Castro, intenta resolver un asasinato cometido en plena zona monumental de Compostela.

Alfredo Conde (Allariz, 1945)

Coa súa novela *Xa vai o griffón no vento* (1984) foi gañador dos premios Blanco Amor, Nacional de Literatura, da Crítica Galega e Española, entre outros. É esta unha obra estruturada en dous planos narrativos: un está situado na Compostela do século XVI e relata a existencia dun inquisidor; o outro sitúase na Provenza dos tempos actuais e presenta a un escritor galego fracasado. A obra supón unha reflexión sobre o poder, a liberdade individual e o fanatismo intolerante.

Outros títulos deste escritor son: *Breixo* (1981), *Memoria de Noa* (1982), *Música sacra* (1989), *Sempre me matan* (1995), *O fácil que é matar* (1998).

Xavier Alcalá (Cidade Real, 1947)

Nado unha vila de Cidade Real, este escritor soubo asimilar a cultura de Galicia, e na actualidade é un dos narradores máis interesantes. Gañador no ano 1977 do premio Modesto R. Figueiredo co relato *A fundición*, o seu primeiro éxito de público acádase coa novela de iniciación *A nosa cinza*, publicada en 1980. Ese mesmo ano publica *Fábula*, novela na que glosa os primeiros días da guerra civil española. Un tema que aparece repetidamente na narrativa deste autor é o da emigración a Sudamérica, nun intento de recuperar a memoria histórica galega. Nesta liña temática está *Nos pagos de Huinca Loo* (1982), unha historia de galegos emigrados na Arxentina. As últimas entregas deste autor á narrativa son *Código morse* (1996) e *Alén da desventura*, premio Blanco Amor de 1998.

Víctor Fernández Freixanes (Pontevedra, 1951)

Este autor inicia unha brillante traxectoria coa súa extensa novela *O triángulo inscrito na circunferencia*, gañadora do premio Blanco Amor 1982. É esta unha novela longa e de complexa estrutura na que o autor pon de manifesto riqueza idiomática e capacidade de contar. De maneira esquemática podemos dicir que supón recuperar un pasado histórico representado na figura dos vellos

navegantes galegos. Tamén baseada na historia é a seguinte novela, *O enxoval da noiva* (1988) que sitúa a súa acción na Roma do Renacemento, na época dos Borgia, e ten como principal personaxe a Lucrecia Borgia, filla do papa Alexandre VI. Pechando este ciclo narrativo de contido histórico, a última entrega de Freixanes é a novela titulada *A cidade dos Césares* (1992) que reconstrúe parte da historia dos galegos esquecidos e anónimos que participaron na conquista da Patagonia, na Arxentina austral. A historia desenvólvese ao longo dun período de cen anos, desde as primeiras incursións de pioneiros ata finais do século XIX, e está narrada polas voces fantasmais de dous daqueles primeiros galegos chegados á Patagonia nos tempos de Carlos III.

Darío Xohán Cabana (Roás –Terra Cha(Lugo)-, 1952)

Empezou dedicándose a escribir poesía e deuse a coñecer como narrador ao gañar o Premio Xerais do ano 1989 coa novela *Galván en Saor* na que retoma un tema de gran tradición na literatura galega, como é o das sagas artúricas centradas na figura do mítico rei Arturo, e que xa fora tratado por escritores como Ramón Cabanillas, Álvaro Cunqueiro e Xosé Luís Méndez Ferrín. Galván, o protagonista do relato, é un dos cabaleiros da táboa redonda quen, nesta ocasión, aparece aloxado nunha pousada luguesa dende a que fai saídas montado nunha potente motocicleta que se transforma en cabalo. Outros relatos para adultos deste escritor, que tamén ten escrito literatura infantil e xuvenil, son *O cervo na torre*, Premio Xerais 1994, e *Morte de rei* (1996) no que trata a vida e morte do mítico rei galego Don García.

Manuel Rivas (A Coruña, 1957)

Xornalista e poeta, debe o seu actual prestixio, fundamentalmente, ao seu traballo como narrador. Ata o momento leva publicadas catro novelas, a titulada *Todo ben* (1985), que apareceu nunha colección destinada ao público xuvenil, *Os comedores de patacas* (1991), *En salvaxe compañía* (1994), e *O lapis do carpinteiro* (1998).

Ademais, tamén é autor de libros de relatos como *Un millón de vacas* (1990), *Que me queres, amor?*, Premio Nacional de Literatura de 1996, e *Ela, maldita alma* (1999).

A extraordinaria acollida do público lector ponse de manifesto co dato de que o libro *Que me queres, amor?* é, ata o momento, o que leva vendidos un maior número de exemplares de toda a historia da Literatura galega. A súa proxección fóra de Galicia tamén é notoria, como o demostran as numerosas traducións da súa obra a diversos idiomas e as versións cinematográficas como a xa realizada *A lingua das bolboretas*, baseada en tres relatos do libro *Que me queres, amor?*, e o proxecto de levar ao cine a historia de *O lapis do carpinteiro*.

A obra narrativa de Manuel Rivas, moi persoal e cambiante, é difícil de clasificar. O trazo máis característico é o seu punto de partida da realidade galega para proxectala cara ao universal. Así, en libros como *Os comedores de patacas* e *Un millón de vacas*, preséntase o choque entre o mundo rural cunha cultura ancestral que se vai perdendo, e o mundo urbano que rapidamente vai impoñendo unha cultura estándar baseada no doado acceso aos bens tecnolóxicos e de consumo. Na novela *En salvaxe compañía* introdúcense elementos míticos da tradición galega, nunha liña que recorda a Cunqueiro e Pondal, e tamén aquí hai contraposición entre un mundo fantástico formado por seres humanos transmigrados en animais, e o da realidade cotiá na que os protagonistas humanos viven os seus conflitos. Como xa comentamos con anterioridade, *O lapis do carpinteiro* é unha novela que ten como asunto a Guerra Civil.

Suso de Toro (Santiago de Compostela, 1956)

Guionista de radio e televisión e articulista de prensa, é un dos autores mellor coñecidos e máis prestixiados da actual narrativa. Forma parte destacada dun movemento narrativo que pretende a renovación do relato e a creación dunha nova estética literaria. Imos comentar algúns dos trazos máis salientables deste escritor.

En primeiro lugar, chama a atención a composición de moitos dos seus libros, que é deliberadamente fragmentaria, como feita con pezas dun crebacabezas que soamente cando se remata adquire a súa unidade. A esta estrutura fragmentaria responden obras como *Polaroid* (1986), *Tic-tac* (1993), novela que é considerada por algúns críticos como a mellor deste autor, *Círculo* (1998), na que retoma algúns dos personaxes xa aparecidos en *Tic-tac*.

Outro trazo moi significativo é a linguaxe que emprega Suso de Toro nas súas creacións literarias. Este autor busca reflectir a linguaxe das clases populares e mesmo das capas marxinais, nun afán de desmitificar a linguaxe considerada culta ou literaria, substituíndoa pola que o propio autor denomina linguaxe chatarra. Con isto pretende expresar a realidade lingüística da sociedade urbana actual e amosar o que esta ten de desintegrada, violenta, mestiza, superficial e, por veces tamén, divertida.

Polo que respecta aos temas da obra narrativa deste autor, na maioría deles está latente a situación traumática producida na realidade social polos profundos cambios que se viven en Galicia, tanto no medio rural como no urbano, a partir dos anos sesenta. Ademais das devanditas, outras obras deste autor son:

Caixón desastre (1983); *Land-Rover* (1988); *Ambulancia* (1990); *Calzados Lola*, Premio Blanco Amor, 1997. Tamén é autor de relatos para o público xuvenil, e neste apartado están as novelas *A sombra cazadora* e *Conta saldada*.

12.3.3. Prosistas e tendencias actuais máis relevantes

Un dos aspectos máis novos e salientables do actual panorama da Literatura galega é o auxo e prestixio que nestes últimos anos acadou a Literatura que ten como destinatarios aos nenos e mozos. Ao considerar os aspectos que reflicten este auxo, hai que referirse ao considerable incremento do número de títulos e coleccións dirixidos a este público lector que vai desde os prelectores e primeiros lectores ata os mozos e mozas estudantes de bacharelato. Outro dato é a importante nómina de autores e autoras interesados en escribir para estas idades, e, fundamentalmente, a

notable calidade media dos libros producidos que mesmo ten sido recoñecida coa obtención de prestixiosos premios, como xa se indicou ao comezo desta unidade.

Entre os autores e autoras de Literatura infantil e xuvenil, moitos deles alternan este tipo de obras coas dirixidas a público adulto. Neste caso están algúns dos pioneiros do xénero como é o caso de Carlos Casares que no ano 1968 escribiu o libro titulado *A Galiña azul* que na actualidade xa é considerado como un clásico. No mesmo caso está o poeta Manuel María que tamén en 1968 viu editado o poemario infantil *Os soños na gaiola*, que segue a ser unha das mostras máis interesantes da lírica galega para pequenos lectores. Pioneiro foi tamén Bernardino Graña, cunha obra que se inspira directamente na literatura popular de tradición oral e da que citaremos como exemplo o libro titulado *O gaiteiro e o Rato Pérez*, que foi Premio Merlín no ano 1993. Moi interesante é a contribución de Xosé Luís Méndez Ferrín, autor de *Arnoia*, *Arnoia* (1987), novela xuvenil con elementos fantásticos e carácter iniciático. Tamén María Xosé Queizán combina aventura e elementos míticos no seu relato para mozos e mozas *O segredo da pedra figueira* (1985).

Aínda que non foi escrita especificamente para público xuvenil, cómpre destacar o grande éxito acadado entre estes lectores polo libro de Xosé Neira Vilas, *Memorias dun neno labrego* (1961); libros dirixido xa aos nenos, escritos con posterioridade por este autor son, entre outros, *O cabaliño de buxo* (1971), *A marela taravela* (1974), *Cantarolas* (1995), este último escrito en colaboración coa súa muller, a escritora cubana Anisia Miranda.

Outros autores que diversifican a súa creación entre o público adulto e o infantil son: Darío Xohán Cabana, que retoma o tema das sagas artúricas en aventuras como *O castrón de ouro*, Premio O Barco de Vapor, 1993; Paco Martín, autor do espléndido libro *Das cousas de Ramón Lamote*, no que combina o humor coa crítica social e con elementos de realismo máxico e que lle valeu o Premio Nacional de Literatura Infantil do ano 1986; Marilar Aleixandre, primeira escritora que conseguiu o Premio da Crítica Literaria para unha obra xuvenil cunha clásica novela de aventuras titulada *A expedición do Pacífico* (1994) e que vén de recibir o último Premio Lazarillo con outro relato tamén dirixido ao público xuvenil, *A banda sen futuro*; Suso de Toro, autor dunha historia futurista de ambiente inqueda que leva o título de *A sombra cazadora* (1995), e da novela *Conta saldada* (1996), que combina aventuras e acción; Manuel Rivas que escribiu para o público xuvenil dous libros, os titulados *Todo ben* (1985) e *Bala Perdida* (1996). Máis nomes que podemos engadir a esta lista son os de Helena Villar Janeiro, Ursula Heinze, Miguel Vázquez Freire, entre outros.

Entre os autores e autoras que escriben literatura destinada ao público infantil e xuvenil, podemos atopar actualmente unha gran diversidade de estilos e temas.

Imos falar dos que consideramos máis salientables:

Literatura infantil e xuvenil

Agustín Fernández Paz (Vilalba, 1947)

É autor dunha ampla e variada obra de creación literaria, ademais dun dos máis importantes especialistas no estudo da literatura infantil e xuvenil en lingua galega.

Da súa produción, caracterizada pola incorporación de novas temáticas e de novas formas expresivas e na que non falta a preocupación por achegar aos novos lectores temas de preocupación individual e social, salientaremos a colección de relatos titulada *Contos por palabras*, Premio Lazarillo, 1990, e a novela xuvenil *Cartas de inverno* (1995), inqueda historia de terror sobrenatural.

Xabier Puente Docampo (Rábade, 1946)

É, así mesmo, autor de variados rexistros, con obra dirixida a público de todas as idades. A súa primeira contribución ao xénero, a novela de aventuras titulada *O misterio das badaladas* (1986) segue a ser o libro infantil galego do que se levan vendidos un maior número de exemplares. É tamén pioneiro da novela xuvenil co relato de xénero negro *A chave das noces* (1987). No ano 1995 recibiu o Premio Nacional de Literatura Infantil polo libro *Cando petan na porta pola noite*, conxunto de relatos co tema común do medo e cun estilo narrativo que recrea os elementos propios das historias da tradición oral.

Fina Casalderrey (Xeive-Pontevedra, 1951)

Ten tamén obra para os distintos tramos de idade e nela predominan os temas que reflicten a realidade cotiá na que viven os nenos e adolescentes de hoxe en día. O entorno familiar e o escolar, os amigos, os problemas propios da adolescencia, o descubrimento de certas realidades da vida como pode ser a morte dos seres próximos, a capacidade de fabular e de facer aventura dos sucesos triviais de cada día..., son algúns dos elementos que aparecen nos libros desta autora, que tamén se distingue pola linguaxe coa que reproduce a fala coloquial dos seus pequenos protagonistas. No ano 1996 recibiu o Premio Nacional de Literatura polo libro *O misterio dos fillos de Lúa*. Da súa produción para o público xuvenil destacamos a novela *Sobrevives?* (1996), narrada en primeira persoa por un adolescente que encobre a súa fragilidade cunha aparencia de provocación e rebeldía.

Antonio García Teijeiro (1952)

Aínda que tamén escribe narrativa, é recoñecido fundamentalmente polos seus libros de poesía para público lector infantil e xuvenil. A obra deste poeta caracterízase polo seu alto contido lírico, pola riqueza de recursos expresivos postos ao alcance dos pequenos lectores sen que iso supoña infantilizar a mensaxe, e pola gran variedade de formas estróficas que utiliza. A natureza e os seus elementos son con frecuencia os temas das composicións poéticas deste autor quen no ano 1998 recibiu o Premio Pier Paolo Vergherio polo seu libro *Na fogueira dos versos*, no que fai unha homenaxe aos grandes poetas da literatura galega.

Gloria Sánchez (1958)

É unha das autoras máis orixinais deste variado panorama da literatura infantil. Tanto en prosa como en verso caracterízase por unha complicidade cos pequenos lectores que a leva á utilización lúdica da linguaxe e á presentación de situacións humoristicamente absurdas nas que non faltan o lirismo e a sensibilidade. A este esquema correspóndense libros como *Fafarraios* (1991), *Bichos con gaseosa* (1992), *Doutor Rus* (1995), entre outros. Unha formulación nova nesta liña que comentamos é a do que polo de agora é o seu último título publicado, *A casa de vidro do señor Clin* (1999), no que utilizando os recursos do lirismo e a fantasía, a autora trata o tema da soidade e da marxinación.

Non podemos rematar este apartado sen citar outros nomes de autores e autoras que contribuíron e están contribuíndo coa súa obra a situar a literatura infantil e xuvenil galega entre as máis interesantes da actualidade. Autores como María Victoria Moreno, Xoán Babarro, Ana María Fernández, Xosé Antonio Neira Cruz, Xavier López Rodríguez, Concha Blanco, Antón Cortizas, Pepe Carballude, Jaureguizar,... configuran, xunto cos xa mencionados, un plantel de escritores e escritoras que xa permiten falar dunha “Idade de Ouro” da Literatura Infantil e Xuvenil en Galicia.

O século XXI

Os primeiros anos do século XXI son intensísimos na produción narrativa e os cambios e avances propios dos tempos, como é o soporte na Rede, sobre todo para a narrativa breve, son asimilados polos escritores.

Hai un incremento da **novela longa** (Francisco Castro), unha especialización do **xénero detectivesco** (Miguel Anxo Fernández, Diego Ameixeiras), así como un aumento de **mulleres narradoras** (Beatriz Dacosta, Teresa Moure...).

É característico deste período a aparición de **diarios**, como influencia dos *blogs* ou bitácoras *on-line*, xestionados en ocasións polos propios autores. Dentro da *blogosfera*, os autores dan a coñecer parte da súa obra ou as súas reflexións, como Francisco Castro (<<http://www.e-sm.net/lgal2bach53>> ou Santiago Jaureguizar (<<http://www.e-sm.net/lgal2bach55>>).

O soporte da Rede permítelles aos autores unha elevada capacidade de transmisión ademais da unión con outros textos (hipertexto) e con elementos multimedia e, sobre todo, unha grande interactividade co lector.

Algúns nomes:

Francisco Castro. Escribe novela histórica, social, ou incluso didactismo da novela xuvenil con intención didáctica. Destaca por coidar rigorosamente o seu estilo para cada un dos seus **múltiples rexistros narrativos**. Destacan *O memorial do infortunio* (2003), obra histórica xunto *Ás palabras da néboa* (2007), *Xeración perdida* (2004), historia de fondo calado social ao igual que *Un bosque cheo de faias* (2004), novela xuvenil, ou *Spam* (2006), trama cunha irónica crítica ao mundo superprofesionalizado das novas tecnoloxías.

Diego Ameixeiras. Baixo mínimos (2004) é a primeira obra de Diego Ameixeiras. É una novela policial onde se repiten a meirande parte dos tópicos propios do xénero. Volve a este rexistro c’O *ciudadán do mes* (2006), co detective Horacio Dopico de novo como protagonista. Dá unha virada cara á reflexión xeracional coa obra *Tres segundos de memoria* (2007), erixíndose en altafalante da súa propia xeración.

Teresa Moure. Móvese entre a novela de corte intelectual e filosófica, con fondura reflexiva, e a exposición dunha sociedade marcada polo machismo.

Moure publicou *Herba moura* (2005), *Benquerida catástrofe* (2007) e a novela de reflexión histórica e persoal, *A casa dos Lucarios* (2007), onde se concentran sesenta anos de historia dunha familia e, por extensión, de Galicia, desde 1945 ata a actualidade. A figura feminina como obxecto de reflexión, a memoria persoal e da colectividade ou a procura dunha narrativa baseada na solidez conceptual e estilística, son elementos que acompañan a obra de Teresa Moure.

12.4. O teatro

Se o comparamos co que levamos comentado respecto da poesía e da narrativa, o xénero teatral en Galicia ocupa na actualidade un lugar moito menos destacado.

Por unha banda, o número de textos teatrais que publican as distintas editoriais é considerablemente escaso; sirvan de exemplo os datos do ano 1997, no que soamente se publicaron en Galicia seis obras dramáticas orixinais, o que supuxo un 2% do total de libros editado nese ano.

Por outra parte, dada a súa condición de espectáculo, o teatro galego enfróntase con problemas como a inexistencia dun público educado no teatro e a escaseza de infraestruturas axeitadas.

Aínda así, existe en Galicia un interesante plantel de escritores teatrais, e dáse a circunstancia de que, en non poucas ocasións, tamén forman parte da compañía que eles mesmos dirixen; é o caso de autores como Manuel Lourenzo, Cándido Pazó, Roberto Vidal Bolaño, etc. Dentro deste grupo, os especialistas diferencian tres xeracións de dramaturgos: A primeira recibe o nome de Grupo de Ribadavia ou tamén Grupo Abrente, dado que comezaron a súa andadura profesional en torno ao ano 1973, aínda en época predemocrática, data na que se inicia a importante Mostra de Teatro de Ribadavia que duraría ata o ano 1980, e do concurso de obras teatrais Abrente. Pertencen a este grupo autores como Manuel Lourenzo, Euloxio Ruibal e Roberto Vidal Bolaño. Todos eles aparecen unidos por un posicionamento común contra a ditadura e pola exploración de novas tendencias teatrais achegadas ao teatro épico e simbólico que sirva de instrumento de axitación e propaganda.

12.4.1. O teatro dos 80 e dos 90

Unha serie de dramaturgos, que foron e son ao mesmo tempo escritores, actores, directores e promotores de compañías, logrou renovar e consolidar o teatro galego nos anos 70 e comezos dos 80. Pola súa participación destacada nas "Mostras" e "Certames Teatrais" de Ribadavia son coñecidos colectivamente co nome de "Grupo" ou "Xeración Abrente": A nómina de autores dramáticos, que medra década a década, é ampla: Manuel Lourenzo, Euloxio R. Ruibal, Roberto Vidal Bolaño, Xesús Pisón, Miguel Anxo Fernán-Vello, Roberto Salgueiro, Raúl Dans... Todos eles, co seu traballo,

- a) Impulsaron a profesionalización do sector;
- b) Crearon un teatro actual e de calidade, comprometido coa realidade social e política do país;
- c) Exploraron novas fórmulas estéticas, incorporaron ao teatro galego todos os logros da dramaturxia europea contemporánea e revisitaron os clásicos;
- d) Consequiron a normalización lingüística no ámbito teatral, impulsando ademais a edición de diversas publicacións periódicas, a convocatoria de varios premios e a constitución de entidades e asociacións dedicadas ao fomento do teatro;
- e) Serviron de guía ás xeracións posteriores.

Algúns nomes:

Manuel Lourenzo (Ferreira de Valadouro, Lugo, 1943)

É unha das figuras senlleiras do noso teatro actual. Fundador de varios grupos de teatro e da Escola Dramática Galega, participou activamente nas Mostras de Ribadavia. Lourenzo é, ademais de autor, un brillante actor e director teatral. En 1998, gañou o Premio Nacional de Literatura Dramática.

•Produción dramática

Este é un autor moi prolífico e a súa obra adoita ser clasificada, segundo a temática, en tres grandes tiñas: a *clásica ou mítica*, a *histórica* e a do «*teatro inmediato*».

- **Liña clásica ou mítica.** Retoma e actualiza mitos e conflitos da tradición clásica grega on da Materia de Bretaña para representar, a través deles, a realidade de hoxe.

Obra	Ano
<i>Traxicomedia do vento de Tebas namorado dunha forza</i>	1981
<i>Defensa de Helena</i>	1987
<i>Electra</i>	1994

- **Liña histórica.** Recupera determinadas figuras do pasado histórico de Galicia ofrecendo unha visión anovada dos mesmos.

Obra	Ano
<i>Xoana</i>	1991
<i>Erros e ferros de Pedro Madruga</i>	1991

- **Liña do «teatro inmediato».** Son pezas, situadas no momento presente, nas que aflora unha dimensión fortemente inconformista e crítica coa sociedade actual.

Obra	Ano
<i>O avión paranóico</i>	1994
<i>O circo da medianoite</i>	1997

Roberto Vidal Bolaño (Santiago, 1950 / 2002)

Desde os anos 70, xunto con dramaturgos como Manuel Lourenzo ou Euloxio R. Ruibal, converteuse nun dos maiores impulsores do noso teatro. Combina a súa faceta de autor dramático (moi produtiva) coa dirección e a interpretación.

•Produción dramática

Entre as súas obras máis representativas citaremos as seguintes.

Obra	Ano
<i>Laudamuco, señor de ningures</i>	1977
<i>Agasallo de sombras</i>	1985
<i>Saxo tenor</i>	1987
<i>Días sen gloria</i>	1992
<i>As actas escuras</i>	1997

Da obra de Vidal Bolaño, podemos entresacar dous trazos principais.

- A frecuente *incorporación de temas, técnicas e personaxes da nosa dramaturxia popular*.
- Unha *visión crítica e irónica da realidade do momento*, xa nas súas primeiras obras (de claro matiz antifranquista), xa nas actuais...

Miguel Anxo Fernán-Vello (Cospeito, Terra Chá, Lugo, 1958). Afincado desde novo na Coruña, o seu labor creador abrangue, ademais do teatro, o campo da edición, o ensaio ou a poesía, xénero este último que tamén cultiva con gran mestría.

•Producción dramática

Obra	Ano
<i>A tertulia das máscaras</i>	1981
<i>Cuarteto para unha noite de verao</i>	1989
<i>A casa dos afogados</i>	1990

No tocante á forma, Fernán-Vello é un autor que presta un especial coidado ao texto, dotándoo sempre dun forte *lirismo*.

Por outra parte, en canto aos contidos, na súa obra predominan temas como *o amor, a soidade, a loucura ou mesmo o teatro dentro do teatro* (a indagación na propia natureza da comunicación dramática).

Euloxio R. Ruibal (1945), escribe obras de teatro que son parábolas contra a violencia e a opresión nas que con frecuencia recorre á técnica da linguaxe cinematográfica como na titulada *O cabodano* (1976). Un dos seus temas preferidos é a sátira sobre a corrupción do poder que en obras como *Unha macana de dote* (1990) se centra na figura do indiano retornado.

12.4.2. Dramaturgos, tendencias e compañías actuais máis relevantes

Destacamos autores formados nos anos da transición democrática, con autores como Alberto Avendaño, Xosé Cermeño, Xesús Pisón, Antón Reixa, Luísa Villalta, Joao Guisán... Outro grupo fórmalo autores máis novos que se deron a coñecer na segunda metade dos oitenta; entre eles podemos citar nomes como os de Lino Braxe, Miguel Anxo Murado, Cándido Pazó, Gustavo Pernas, Ana Vallés... Algunhas

características comúns a estes escritores, segundo o profesor Anxo Abuín González (revista Insula, maio 1999) serían as seguintes:

- Influencia da obra de Valle Inclán entre os dramaturgos nacionais.
- Preferencia polo estilo realista.
- Uso frecuente do humor e da parodia.
- Predominio do monólogo fronte ao diálogo.
- Influencia dos medios de comunicación e doutros xéneros e manifestacións artísticas como poden ser o cómic, o rock e o cine negro.
- Crítica social e política.
- Presenza recorrente de temas como a incomunicación, a soidade ou os problemas de identidade.

Un feito importante que debemos considerar no actual estado do teatro galego é a creación no ano 1984 do Centro Dramático Galego, organismo público dependente da Xunta de Galicia, dedicado a financiar con fondos públicos a montaxe e posta en escena de obras teatrais, e que foi creado co obxectivo de “ser un lugar no que creadores e profesionais do teatro puidesen desenvolver a súa actividade nas mellores condicións”. Nos seus anos de andadura, o CDG ten servido para recuperar nos escenarios unha parte da tradición do teatro galego, recobrando a obra de autores que escribiron nunha época na que as súas creacións non podían ser representadas en Galicia; referímonos á obra dramática de escritores como Álvaro Cunqueiro, Ramón Cabanillas, Rafael Dieste, Ramón Otero Pedrayo, Antón Villar Ponte e Álvaro de las Casas. O Centro Dramático Galego é tamén responsable de publicacións como os “libros de espectáculo”, e da colección de teatro publicada por Edicións Xerais de Galicia en convenio coa Xunta, “Os libros do CDG”.

Aínda que con moitas dificultades de subsistencia e cunha forte dependencia dos apoios recibidos mediante unha política de subvencións e axudas institucionais, existen na actualidade en Galicia preto de corenta compañías teatrais estables de carácter privado, que levan realizado un meritorio labor, contribuíndo ao proceso de normalización do teatro galego.

Tamén debemos citar a existencia de mostras e certames como son a Mostra Internacional de Teatro Cómico e Festivo de Cangas do Morrazo, a Mostra Internacional de Teatro de Ribadavia, e o Festival de Teatro Galego de Carballiño, entre outros.

Algúns nomes:

Cándido Pazó

Candido Pazó trabalia un **teatro intertextualizado** que non fixa a ollada nos clásicos grecolatinos, senón que dirixe a súa atención cara a autores con menos relevancia e coñecemento por parte do público, facendo unhas obras moito máis **lúdicas e libres**. Entre eles sobresaen:

O merlo branco (1991) Obra destinada aos máis cativos, parte da trama dun conto de Alfred de Musset.

Comedia, un xoguete para Goldoni (1993). Adaptación da peza de Goldoni, O anel máxico.

Raiñas de pedra (1994) Conta o paralelismo entre o trágico destino de Galicia e as irmás de Castro, Inés e Xoana.

O bululú do linier (1999). Obra cómica onde un linier ten que enfrontarse a unha serie de situacións na beira do esperpento.

Miguel Anxo Murado

Gustoso tamén da intertextualidade, neste caso aproveita vellas historias para a súa obra dramática. Estas historias sêvenlle para reflexionar sobre problemas de sempre, conflitos humanos que amosan a nosa condición

Historias peregrinas (1995). Segundo o esquema do autosacramental, recrea a vida das compañías de cómicos ambulantes dos séculos XVI e XVII.

Raúl Dans

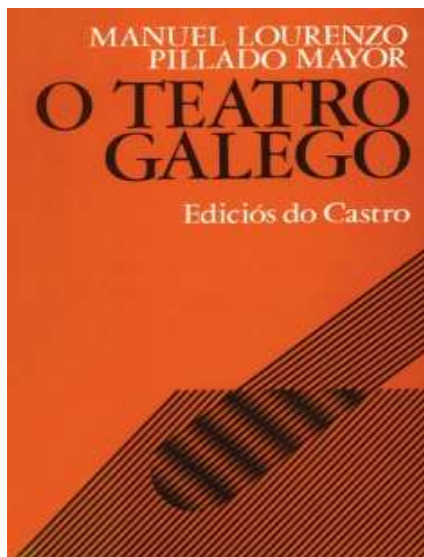
Raúl Dans busca camiños discursivos autóctonos, innovadores, pero perfectamente dentificables. Aínda así, non deixa de lado a tradición literaria galega. No seu teatro atopamos violencia, desafuzamentos, violencia que presenta como única solución aos problemas.

Lugar (1993). Conxunción de ficción e realidade. Un home atópase nunha estación de tren en 1977 vivindo algo que xa vivira en 1964.

Derrota (1996) Sucesión de escenas en diferentes partes dun parque que van collendo unidade mentres se desenvolve a acción.

Nachtmahr (2008) Viaxe polo seu propio subconsciente por parte dun novelista fracasado. A invisibilidade artística é motivo de reflexión.

O teatro na década do 2000:

Os autores galegos están comezando a ser recoñecidos alén as fronteiras. O exemplo máis representativo é o Premio Nacional de Literatura Dramática concedido no ano 2007 a **Rubén Ruibal** pola súa obra *Limpeza de sangue*. Cabe destacar tamén o importante labor desenvolvido pola **Biblioteca-Arquivo Teatral Francisco Pillado Mayor** tanto no eido da publicación de obras clásicas e actuais como pola divulgación científica a través da súa colección de ensaio ou a **Revista Galega de Teatro**.